

fuzind

1/14227/2010

Leto 46

Ravne na Koroškem, januarja 2009

št. 1

ZAKLJUČEN VELIK PROJEKT V SŽ OPREMI RAVNE

Linija za valjanje in preoblikovanje paraboličnih vzmeti

V podjetju SŽ Oprema Ravne smo v začetku lanskega leta, po nekajmesečni pripravi in usklajevanju tehnično-komercialnih pogojev, pridobili naročilo za velik in kompleksen eksterni komercialni projekt za zunanjega naročnika. To je proizvodna linija za valjanje paraboličnih profilov na vzmetnih listih, prebijanje luknje v sredinskem območju lista ter za različne obdelave na koncih listov. Naročnik linije je Styria Ressorts iz kraja Chatenois les Forges v Franciji. Ker gre za skupen projekt proizvajalca vzmeti in izdelovalca gospodarskih vozil Volvo, bodo vzmeti, izdelane na tej liniji, vgrajene pretežno v tovorna vozila omenjene znamke.

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

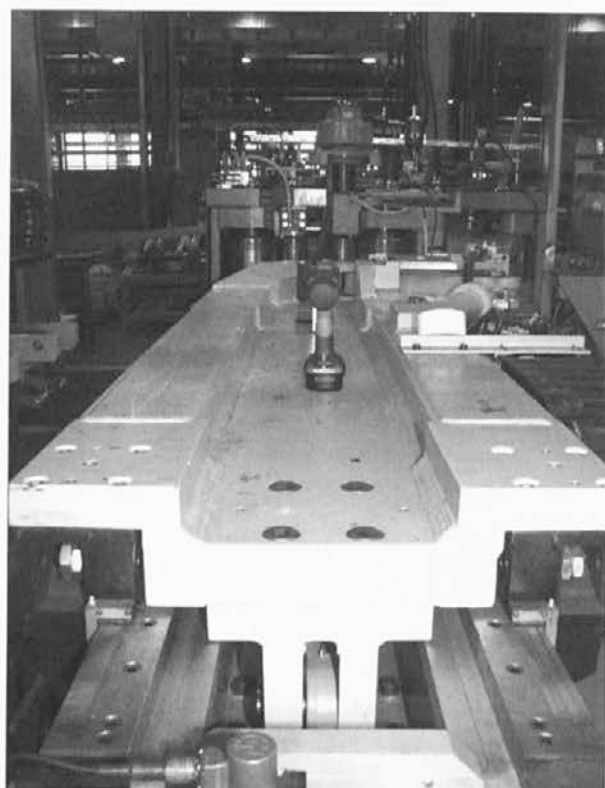
Valjčnica in razšakjevalnik ter pozicionirni sistem za pripravo lista pred valjanjem

Cilj projekta je bil izdelati fleksibilno proizvodno linijo z visokima stopnjama sposobnosti procesa in razpoložljivosti strojev, zagotoviti kratek čas, potreben za spremembo nastavitve z enega na drug tip proizvoda, in enostavno vzdrževanje. Razen menjave orodij na stiskalnicah se ostale nastavitve izvedejo samodejno po vnosu referenčne oznake lista na posluževalnem portalu. V linijo smo vgradili desetletne izkušnje gradnje strojev za potrebe vzmetarn, kar se odraža v robustnih mehanskih delih in obvladovanju temperaturnih obremenitev zaradi vročih obdelovancev, dovolj zmogljiv hidravlični sistem in visoko stopnjo avtomatizacije. Kakor vedno, smo upoštevali specifičnosti naročnikove tehnologije, vzdrževanja in posluževanja, tako da bodo šolanje, upravljanje in prevzem linije lahko potekali čim bolj učinkovito.

V tehnološkem procesu izdelave vzmeti predstavlja valjanje in preoblikovanje koncev vzmeti, po razrezu vložnega materiala, prvo fazo izdelave. Razen ogrevalne peči, ki bo dostavljena neposredno k naročniku, so ostali stroji razviti in izdelani pri nas. Linijo sestavljajo v nadaljevanju na kratko opisani stroji oziroma sistemi, ki se raztezajo na površini 25 x 15 m. Po tem vrstnem redu se odvija tudi pretok materiala.

• **Magnetni manipulator za nalaganje obdelovancev s palete na linijo**

Dvoosni manipulator ima na vertikalni osi nameščene magnete, s katerimi sloj za slojem nalaga vložni material s palete na verižni transporter naslednje enote. S pomočjo merilnega sistema in optičnih senzorjev ob nalaganju zagotavljamo ustrezen položaj materiala na transporterju in s tem zahtevano dolžino ogrevanja.

Stroj za valjanje paraboličnega profila

• **Manipulator za nalaganje posameznih listov na transporter peči**

Naprava zagotovi razmik med listi, ki potujejo v peč.

• **Ogrevalna peč (proizvajalec Sistem Teknik iz Turčije)**

Material se ogreje na temperaturo okrog 950 °C.

• **Valjčnica in razškajevalnik**

Na izhodu iz peči valjčnica sprejme ogret list in ga transportira skozi razškajevalnik. V razškajevalniku voda pod visokim tlakom in s stožčastim curkom brizga iz posebnih šob na površino lista. Ob udarcu curka na površino materiala se odstranjuje (lušči) škaja. Vodo pod tlakom (do 300 bar) zagotovi oljno-vodni hidravlični multiplikator tlaka. S filtrirnim sistemom se delci škaje in ostali trdni delci odstranijo iz odpadne vode.

• **Pozicionirni sistem za pripravo lista pred valjanjem**

Valjčnica transportira material naprej do sistema za pozicioniranje lista. Naprava poravnava list na dolžino, po širini in debelini ter ga obrne v položaj za valjanje. Od tu je material pripravljen za prenos s servo manipulatorjem na stroj za valjanje.

• **Stroj za valjanje paraboličnega profila**

Je osrednji stroj na liniji, ki izstopa z najsodobnejšim načinom regulacije dveh linearnih, numeričnih hidravličnih osi, ki morata opisati zahtevano parabolično funkcijo profila. Za pogon valjev so uporabljeni hidravlični motorji, katerim smo dodali regulacijo navora med valjanjem.

Štiripostajna hidravlična stiskalnica za preoblikovanje koncev listov

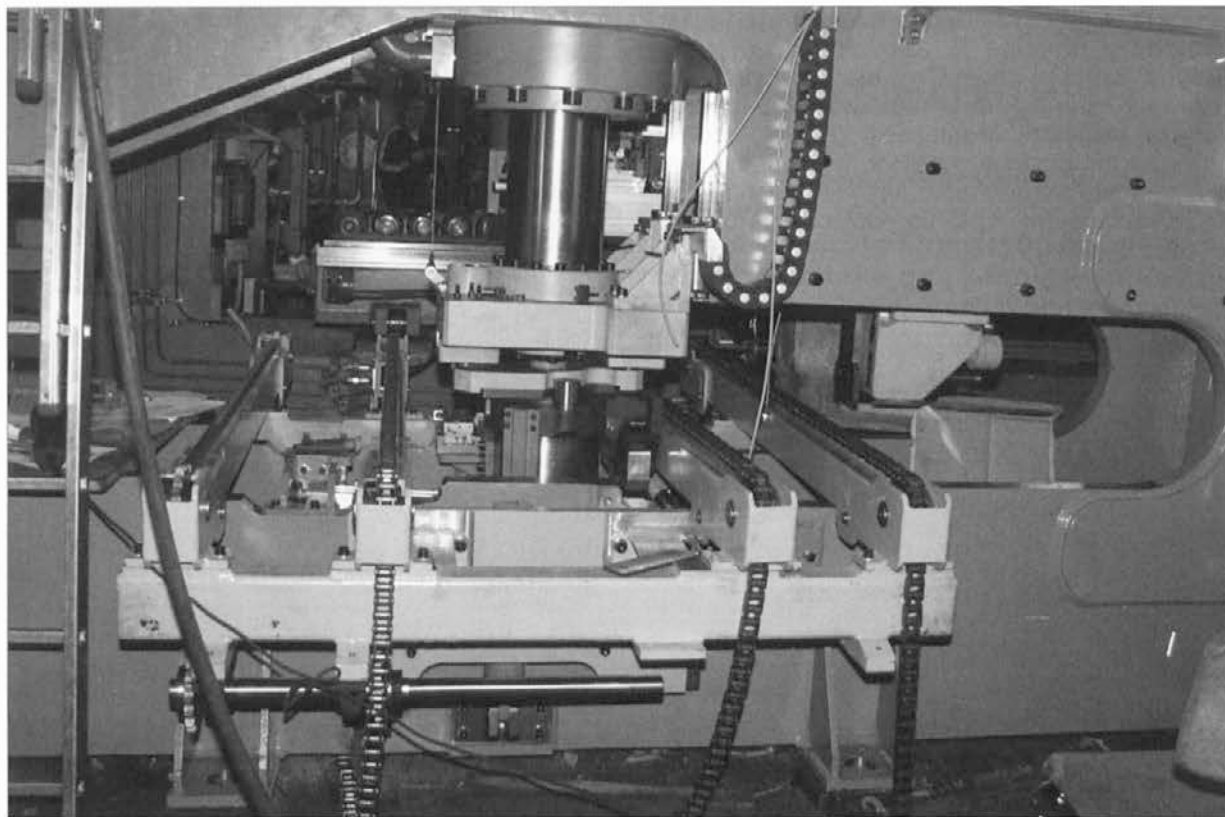

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

Stiskalnica za prebijanje luknje v sredinskem območju lista

• **Stiskalnica za prebijanje luknje v sredinskem območju lista**

List se z drugim servo manipulatorjem prenese na transfer stiskalnice, kjer se material ponovno pozicionira, hidravlični valj pa prebije luknjo.

• **Štiripostajna hidravlična stiskalnica za preoblikovanje koncev listov**

Servo manipulatorja št. 3 in 4 poslužujeta 1. in 2. oziroma 3. in 4. stiskalnico. Stiskalnice so opremljene s sistemom za regulacijo položaja pri ustavljanju v želeni točki in z regulacijo sile v razponu od 35 kN do 2.000 kN.

• **Osem orodij za obrezovanje, prebijanje, stopničenje, signiranje ...**

Orodja so enostavno izmenljiva. Skupaj z naročnikom je bilo veliko pozornosti namenjene enostavni zamenjavi rezilnih in oblikovalnih delov oziroma pripravi orodja za različne tipe listov.

• **Hladilni transporter in transporter za ponovno združevanje listov pred razlaganjem**

• **Magnetni manipulator za razlaganje obdelovancev**

Po ohlajevanju na hladilnem transporterju se listi ponovno zberejo. Proces izdelave se zaključuje z odlaganjem končanih obdelovancev nazaj na paleto.

• **Manipulacijski portal z enim dvoosnim in s tremi triosnimi servo manipulatorji za posluževanje strojev pod št. alineje 5 do 10**

Servo manipulatorja št. 3 in 4 sta opremljena s sistemom za merjenje položaja lista, ko je ta

vpet v prijemalih. Na ta način se meritev in pozicioniranje izvajata med transportom od ene do druge postaje stiskalnic.

Ostali sistemi, ki zagotavljajo proizvodni proces na liniji, so še:

• **Hidravlični sistem s 5.000 l rezervoarjem, petimi črpalkami po 250 l/min in z 220 bar delovnega tlaka**

• **Vodni, pnevmatski in mazalni sistemi**

• **Električni sistem za okoli 550 kW inštalirane moči**

• **Specifični krmilni in regulacijski sistemi, kot so:** Siemens Simatic S7 in Siemens Sinamics, Bosch&Rexroth HNC (Hydraulic Numerical Controllers), frekvenčni pretvorniki SEW, merilni sistemi T&R ... Ti sistemi so med seboj integrirani v aplikativne programske rešitve, ki jih razvijata naša programerja.

• **Varnostne mehanske in električne komponente za posamezne varnostne cone, kot so:** zaščitne ograje, vrata, svetlobne zavese, varnostni moduli, stikala ...

• **Stiskalnica za servis in nastavitve orodij**

• **Pomožna oprema za menjavo orodij na štiripostajni hidravlični stiskalnici**

• **Transporterja za transport odrezkov in odpadkov**

Potek razvoja in realizacija takšnega multidisciplinarnega projekta je zelo dinamičen proces. Njegov uspešen zaključek bo v največji meri rezultat vloženega dela sodelavk, sodelavcev in vodij v projektni organizaciji (razvoj, proizvodnja, avtomatizacija, nabava in prodaja). Želel bi izpostaviti najpomembnejše lastnosti in kompetence sodelujočih, ki so potrebne za uspešno izvedbo takšnega projekta. To so:

- ustvarjalnost,
- ustrezna strokovnega znanja,
- sposobnost hitrega spoznavanja bistva problema,
- celovit način razmišljanja,
- organizacijske sposobnosti,
- sistematičen in pragmatičen načina dela,
- sposobnost predvidevanja dogodkov,
- sposobnost načrtovanja različnih mogočih scenarijev poteka projekta,
- sposobnost uspešnega motiviranja sodelavcev za doseganje cilja projekta,
- dober odnos do ljudi,
- zavestno in razumno prevzemanja tveganj,
- sposobnost zasledovanja in oblikovanja ciljev v najtežjih situacijah,
- vitalnost, progresivnost in fleksibilnost.

Koliko od tega nam je uspelo združiti, bomo kmalu izvedeli, saj se projekt približuje zaključku. V kratkem sledi predprevzem na Ravnah, konec januarja pa nadaljujemo z demontažo pri nas ter s

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

Specifični krmilni in regulacijski sistemi

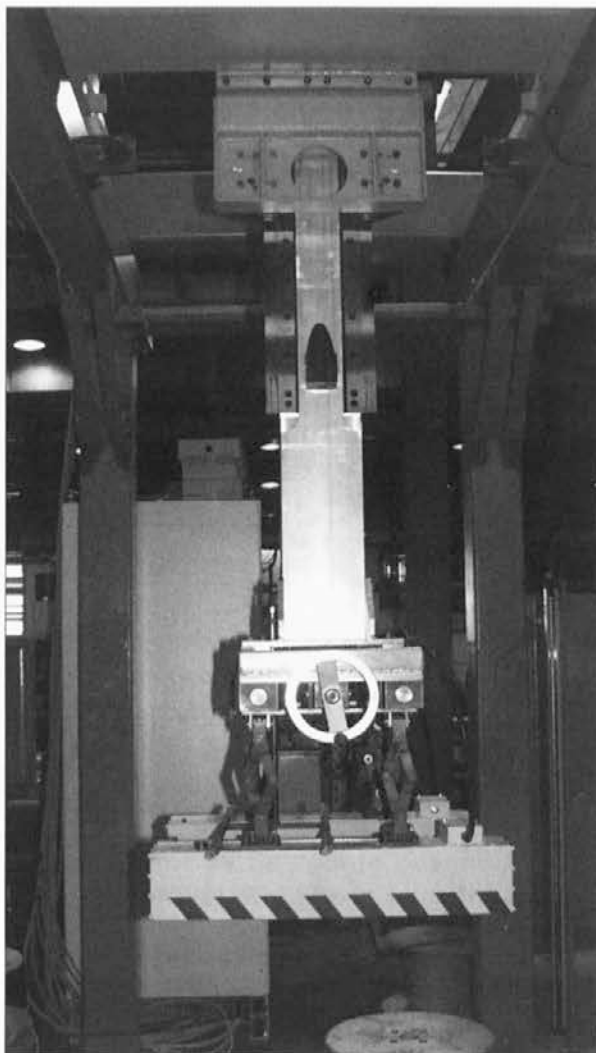

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

Magnetni manipulator za nalaganje obdelovancev s palete na linijo

postavitvijo, z zagonom, s šolanjem in z vzpostavitvijo proizvodnje pri naročniku.

Prepričan sem, da je bilo in še bo vloženega dovolj napora in znanj, da bo linija dejansko postala, če že ne najboljše te vrste v svetu, pa vsej ena izmed njih, ki bo izstopala po modernizaciji, stopnji avtomatizacije, zanesljivosti delovanja, hitrosti valjanja, zagotavljanju kakovosti proizvoda, natančnosti obdelovalnih postopkov na njej ipd. ...

Ta projekt ni bil edini velik in zahteven v Opremi Ravne preteklo leto. Uspešno so bili zaključeni še številni drugi: projekta robotizacije v Düsseldorfu (Nemčija) in v Poperingeu (Belgija), stiskalnice v Judenburgu in Leobnu (Avstrija). Končuje pa se prav tako dolg in zahteven projekt za Renault Revoz (Twingo Cabrio).

Zaradi vsega opravljenega se za vložen trud in napore ter za pomoč pri teh projektih zahvaljujem sodelavkam in sodelavcem.

Mag. Marjan Kotnik,
vodja razvoja
SŽ Oprema Ravne, d. o. o.

PETROL ENERGETIKA

Širitev dejavnosti in rast podjetja

S prevzemom šestih projektov s področja pogodbenega zagotavljanja oskrbe in prihrankov z energijo v različnih krajih po Sloveniji ter s prevzemom Toplarnice Hrastnik v letu 2009 pod svoje okrilje poslovanja v Petrolu Energetiki širimo energetske dejavnosti in razvijamo nove vloge energetike tako na področju industrije, javnega sektorja kot široke potrošnje.

Foto: arhiv podjetja Petrol Energetika.

Nova bodoča poslovna enota Petrola Energetike, d. o. o., – Toplarna Hrastnik

TPF-projekti – izzivi prihodnosti

Med pomembne dejavnosti skupine Petrol in s tem Petrola Energetike sodijo projekti s področja pogodbenega zagotavljanja oskrbe in prihrankov z energijo. Zaradi vse višjih stroškov oskrbe z energijo postajajo projekti s področja zagotavljanja učinkovite rabe energije tako v industriji kot tudi v javnem sektorju vse bolj razširjena praksa. Kot posledica omejenosti investicijskih sredstev zlasti v javnem sektorju je poseben poudarek namenjen spodbujanju javno-zasebnega partnerstva v različnih oblikah energetske naložbene politike, ki jo izvajajo tretje stranke po tako imenovanem Third Party Financing modelu (projekt TPF). Glavna prednost za naročnika pred ostalimi

načini izvajanja in financiranja energetskih projektov je v tem, da pri TPF-projektih tehničnega tveganja, ki je povezano z načrtovanjem, gradnjo, obratovanjem, vzdrževanjem in zanesljivostjo obratovanja, ne prevzame naročnik, ampak v celoti izvajalec projekta. Poleg financiranja zajema izvedba TPF-projekta tudi projektiranje, vgradnjo novih naprav in agregatov, nadzor in upravljanje, vzdrževanje in servisiranje opreme ter svetovanje glede učinkovite rabe energije. Pri pogodbenem zagotavljanju oskrbe z energijo Petrol Energetika naročniku po izvedbi investicije v nove energetske naprave zagotavlja pogodbeno dogovorjeno količino energije ustrezne kakovosti

po dogovorjeni ceni. Tako kot pri zagotavljanju prihrankov energije je tudi tukaj temelj sodelovanja obsežna pogodba o zagotavljanju zanesljive oskrbe z energijo, običajno sklenjena za obdobje od 5 do 15 let, ki ureja vprašanja lastništva naprav, tveganja, opredeljuje stroške in prihranke energije ter druge komercialno-tehnične zahteve.

V skupini Petrol smo med prvimi v Sloveniji spoznali priložnosti, ki jih ponuja izvajanje TPF-projektov, ter izkoristili poslovne možnosti za njihovo izvedbo. V obdobju od leta 2004 pa do danes smo uspešno uresničili naslednje TPF-projekte:

TPF-projekt v podjetju Unior

Projekt temelji na izvedbi kogeneracijskega postroja za soproizvodnjo toplote in električne energije (SPTE) v kotlarni Dobrova v Zrečah z namenom zagotavljanja učinkovite rabe energije. Toploto iz SPTE uporabljajo za dogrevanje vode v termah Zreče in za daljinsko ogrevanje mesta. Proizvedeno električno energijo pa odkupuje Elektro Maribor in jo distribuira v zunanje elektro energetske omrežje. Projekt za izgradnjo SPTE je bil dokončan v letu 2005 in od takrat obratuje skladno s pričakovanji ob zagotavljanju načrtovanih prihrankov.

TPF-projekt v podjetju Martex

Izvedbo projekta so omogočili trije pogodbeni partnerji: Petrol, Elektro Primorska in Martex. Na podlagi pogodbe o zagotavljanju učinkovite rabe energije je bil izveden kogeneracijski postroj za soproizvodnjo toplote in električne energije v podjetju Martex v Volčji Dragi. Izvedena pa je bila tudi rekonstrukcija tehnološkega dela proizvodnje keramičnih ploščic, ki je bila nujna za doseganje večje učinkovitosti pri izrabi toplotne energije in posledično pri zmanjšanju stroškov proizvodnje v podjetju Martex.

TPF-projekt v Tehnološkem parku Ljubljana (TPL)

Projekt je rezultat vlaganj v gradnjo energetske centrale na osnovi pogodbe o celoviti oskrbi z energijo med Tehnološkim parkom Ljubljana, Petrolom in Petrolom Energetiko. V energetske centralo TPL je skladno z investicijskim projektom vgrajen sodoben trigeneracijski postroj, ki predstavlja visoko učinkovit način uporabe primarnega energenta, zemeljskega plina, za proizvodnjo toplote, hladu in električne energije. TPL je odprl svoja vrata konec leta 2007 in od tedaj ga Petrol oskrbuje s potrebno toplotno energijo, sanitarno toplo vodo skozi celo leto, hladom v poletnih mesecih, medtem ko proizvedeno električno energijo distribuira in prodajajo v zunanje elektroenergetsko omrežje.

TPF-projekt v Splošni bolnišnici Brežice

Projekt je rezultat vlaganj podjetja Petrol v rekonstrukcijo kotlovnice na osnovi pogodbe za pogodbeno zagotavljanje prihranka energije in dobavo energenta za dobo 15 let. Uspešnost iz-

vedbe projekta potrjuje podatek, da so od leta 2006, ko v bolnišnici obratuje nova kotlovnica, doseženi še večji prihranki energije, kot so bili določeni s pogodbenim zagotavljanjem prihranka in z dobavo energentov.

TPF-projekt v Psihiatrični bolnišnici Begunje

Tako kot projekt v Splošni bolnišnici Brežice je tudi projekt v Begunjah rezultat vlaganj podjetja Petrol v rekonstrukcijo kotlovnice na osnovi pogodbe o zagotavljanju oskrbe z energijo in dobavo energenta. Projekt rekonstrukcije kotlovnice s pripadajočo opremo v bolnišnici je uspešno izveden, saj oskrba z energijo poteka skladno s pogodbenimi določili ob zagotavljanju načrtovanih prihrankov.

TPF-projekt v Hutterjevem bloku v Mariboru

Projekt je rezultat vlaganj podjetja Petrol v rekonstrukcijo kotlovnice na osnovi pogodbe o prenovi kotlovnice in dobavi toplotne energije, sklenjene med Petrolom in Skupnostjo etažnih lastnikov večstanovanjskih objektov.

Lokalna, skupna kotlovnica v Mariboru – Hutterjev blok napaja okoliške stanovanjske bloke s toploto in sanitarno toplo vodo. Kotlovnica obratuje celo leto ter oskrbuje z daljinsko toploto in s sanitarno toplo vodo 130 stanovanj v skupni bruto ogrevalni površini 15.500 m². Na osnovi analize obratovanja nove kotlovnice lahko potrdimo, da daje pričakovane rezultate tako glede zanesljivosti obratovanja kot pri doseganju ustreznih parametrov in predvidenih prihrankov energije.

Petrol Energetika, d. o. o., prevzema Toplarno Hrastnik

Z organizacijo storitev celovite energetske oskrbe želimo v skupini Petrol obvladovati celoten proces od dobave energentov do upravljanja z energetskimi napravami in s sistemi pri končnih odjemalcih. Za izvajanje celovite energetske dejavnosti smo v skupini Petrol po modelu Multi Utility specializirano podjetje Petrol Energetika. V letu 2009 bomo od Sektorja energetika prevzeli upravljanje TPF-projektov in izvedli pripojitev Toplarnе Hrastnik, ki bo predvidoma organizirana kot poslovna enota po vzoru Poslovne enote Štore, pripojene leta 2003.

Prevzem navedenih TPF-projektov in prevzem Toplarnе Hrastnik nedvomno označujeta novo prelomnico v poslovanju Petrola Energetike, saj pomenita razvoj in širitev naše dejavnosti, kar je v trenutku vsesplošne gospodarske krize izjemno pomembno. Tudi v letu 2009 bo naša stalnica usmeritev v razvoj, kakovost in rast dejavnosti. V Petrolu Energetiki smo dobro pripravljeni na prihodnost. Smo drzni, inovativni ter znamo upravljati s tveganji. Prepričani smo, da je prihodnost na naši strani.

Petrol Energetika, d. o. o.

KOROŠKI KULTURNI MOZAIKI

Boris Pahor v gosteh na Ravnah

Boris Pahor, tržaški Slovenec, je eden najvidnejših slovenskih akademikov, velik borec za pravice zamejcev in eden izmed najprepoznavnejših slovenskih pisateljev v tujini. Prejel je Prešernovo nagrado, bil sprejet v francoski red Legija časti in nominiran za Nobelovo nagrado, 2. decembra lani je bil proglašen za častnega doktorja ljubljanske univerze, istega dne zvečer pa je prišel na Ravne, kjer se je z njim ob izidu njegove nove knjige z avtobiografskimi zapisi *Moje suhote* pogovarjal Mitja Čander iz založbe Beletrina.

95-letni pisatelj je s svojo energijo in z jasnimi ter s kritičnimi stališči navdušil številno občinstvo v Koroški osrednji knjižnici, kamor je prišel tudi zato, ker je ta knjižnica med redkimi naročala revijo *Zaliv*, ki jo je izdajal, leta 1971 pa je Pahor tej knjižnici podaril tudi rokopis knjige o boju tržaških Slovencev za obstanek. Obudil je spomine na življenje v multikulturnem okolju in na izkušnje z vsemi tremi totalitarizmi 20. stoletja: fašizmom, ki mu je bil izpostavljen kot Slovenec v Trstu, nacizmom, ki ga je strpal v koncentracijska taborišča, in komunizmom, saj je bil v Jugoslaviji zaradi objav o poveljih pobojnih nezaželena oseba. Njegova kritičnost je ostala pronicljiva tudi zdaj. Matici očita, da je njena politika premalo odločna, preveč uslužna do italijanske vlade, ko gre za pravice Slovencev v Italiji, ki so manjšini zagotovljene že z mednarodnimi sporazumi izpred let. Opozarja, da se bo v razmerah globalizacije slovenski narod ohranil le z negovanjem svoje identitete, zgoščene okoli jezika in literature. To ni nacionalizem, pravi, temveč zvestoba svoji tradiciji. O položaju manjšin tudi Slovenci v matici, ki ji pripisuje centralizem in provincializem, po Pahorjevem mnenju premalo vedo. Tudi v učbenikih je največkrat omenjen le požig Kulturnega doma, kaj več pa že ne. ... Pahor je na Ravnah znova potrdil, da je velik intelektualec, zvest slovenskemu narodu in jeziku.

A. Č.

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

Boris Pahor v avtobiografskih zapisih *Moje Suhote* osvetljuje svoj literarni opus in celotno življenjsko izkušnjo.

Boris Pahor (rojen 26. 8. 1913 v Trstu) je simbol trdoživosti in neupogljivosti vsem mogočim preizkušnjam, ki jih vsakokrat premaga in preseže. V častitljivi starosti žanje priznanja za literarno, publicistično in uredniško delo in jih sprejema iskričnega duha in z živahno, tehtno, marsikdaj polemično besedo. Številni prevodi njegovih del pa potrjujejo veljavnost njegove literature tudi v drugih jezikovnih območjih.

(Povzeto po besedilu na zavihku Pahorjeve knjige *Nekropola*.)

POHIŠTVENA ZBIRKA GRADU RAVNE

Restavratorja pohištvu vrnila življenje

V razstavišču Koroške osrednje knjižnice je še do 8. februarja na ogled razstava *Zgodba grajskega pohištva*, ki je nastala v sodelovanju Koroškega pokrajinskega muzeja s Koroško osrednjo knjižnico dr. Franca Sušnika pri izvajanju restavratorskih posegov na grajskem pohištvu.

Razstava prikazuje restavratorske postopke pri prenovi pohištva, govori o zgodbah posameznih kosov pohištva in jih v okviru stalne postavitve zbirke Grajsko pohištvo postavlja v obnovljenih ambientih knjižnice. V ravnem gradu je več kot 40 kosov pohištva iz 17. do 20. stoletja, različnega izvora (iz Federalnega zbirnega centra, od grofov Thurnov in iz drugih ravnenskih dvorcev). V zadnjih dveh letih sta restavratorski mojster

Secesijski dvosed iz leta 1915

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

Aleš Senica in njegov pomočnik Bojan Paradiž iz Koroškega pokrajinskega muzeja (ob finančni pomoči Ministrstva za kulturo RS, ravenske občine in Koroške osrednje knjižnice) restavriral 26 kosov pohištva (tapetniška dela so bila opravljena na Madžarskem), ki jih je ob nekaterih nerestavriranih mogoče videti na razstavi. Razstavljen je tudi restavratorski pribor, razstavo, ob kateri je izšla tudi zloženska z besedili mag. **Simone Javornik**, **Simone Vončina** in **Aleša Senice**, pa bodo popestrile tudi različne delavnice.

A. Č.

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

Neobaročna sedežna garnitura, 1870

Secesijska kadilna mizica, 1915

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

RAZSTAVA GUMBI

Zbirka Franca Pajtlerja

Novembra in decembra lani je bila na Prevaljah v Družbenem domu na ogled razstava gumbov.

Njihov lastnik **Franco Pajtler** pojasnjuje: »Ko je človek spoznal, da lahko iz kože ali blaga naredi oblačilo, je izdelal tudi prva sredstva za njihovo zapenjanje. Prvotni gumbi so bili iz jantarja in so imeli verjetno mitološki pomen. Ker so bili gumbi stvar prestiža, so jih uporabljali višji sloji, predvsem moški od 12. stoletja. V ženski modi pa so jih uporabljali že od konca 18. stoletja. Skoraj ni snovi, iz katere ne bi izdelali gumbov. Sprva so uporabili naravne materiale: školjke, kosti, roževino, les, minerale in poldrage kamne, kasneje tudi usnje, bakelit, celuloid, porcelan in različne kombinacije teh materialov.

Že od antike dalje so bili popularni okrasni kovinski gumbi, izdelani predvsem iz mehkih kovin. Raznoliki primerki imajo pogosto pestro zgodovino in zanimive zgodbe. Posebna vrsta gumbov v zgodovini so bili zagotovo t. i. žalni gumbi, ki jih je uvedla kraljica Viktorija po smrti svojega moža Alberta (1861).

Gumbi, ki so bili stoletja dolgo dekorativni element, so danes, ko je funkcijo gumba lahko nadomestila zadruga, velikokrat spet le v dekorativni vlogi.«

A. Č.

Foto: motiv z vabila.

Del Pajtlerjeve zbirke gumbov

KOTIČEK ZA ZDRAVJE

Demenca

Demenca (oslabitev, zmanjšanje umskih sposobnosti) je bolezen, za katero zboleva vse več starejših ljudi, tudi zato, ker se podaljšuje življenjska doba.

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

V Domu starostnikov na Prevaljah imajo tudi oddelek Mavrica, v katerem skrbijo za dementne osebe.

Težave bolnikov so na začetku prikrite, pri pisanju spuščajo besede, med govorjenjem pozablja imena in poimenovanja predmetov. V glavnem pa še vedno vemo, kaj je tak bolnik želel sporočiti. Bolezen se poslabšuje, bolnik sicer še razume navodila in jim sledi, ne more pa slediti pogovoru. V poznem stadiju pa bolnik niti osnovnih navodil ne razume več. Ostaja pa neverbalna komunikacija, bolnik z demenco npr. zazna, da smo napeti. V njega ne smemo preveč »riniti«, znati pa ga je treba poslušati, dokler še govori, včasih ga je treba malce spodbuditi. Postavljati mu je treba jasna, kratka vprašanja. Ni primerno vprašanje, kaj bi jedel za kosilo. Vprašati ga je treba, ali bi jedel juho; tako lahko odgovori z da ali ne. Od nas je odvisno, ali bomo znali kaj izveči iz njega.

Naj se sproži alarm, če nekdo pozabi delati tisto, kar je počel vse življenje (npr. gospodinja pozabi, kako se naredijo dunajski zrezki). Demenca lahko privede tudi do nevarnih situacij (bolniki se izgubijo; izpijejo čistila; prižgejo kuhalno ploščo in je ne znajo izključiti; ne znajo zapreti vode;

hujšajo, ker si hrane ne znajo več pripraviti, čeprav zatrjujejo, da jedo redno ipd.), zato je ob sumu na bolezen potreben pregled. Tako lahko preprečimo hude nesreče (bolniki zmorejo zakuriti sredi dnevne sobe).

Najpogostejši znaki bolezni

Pojavljajo se tudi težave pri prepoznavanju npr. svojcev, kar lahko spremlja nestrpnost in sovražno vedenje. Iz tega sklopa težav so tudi problemi, ko bolniki tisto, kar vidijo na televiziji, pojmujejo kot resnično dogajanje. Svojce gotovo najbolj prizadene, ko jih bolnik ne prepozna več. Nekateri bolniki postanejo tudi nasilni, čeprav so bili vse življenje mirni, začnejo preklinjati in zmerjati. Za mnoge svojce je prav to, da jih bolnik ne prepozna več, prelomni trenutek, ko se odločijo, da ga dajo v dom.

Bolniki z demenco pogosto zaidejo, se ne znajdejo v novem, pozneje pa niti v starem kraju ne, tuje jim je celo lastno stanovanje. Zdi se jim, da stanovanje ni na pravi strani, v spominu jim je

ostalo stanovanje, kjer so nekdanje živeli. Stvari iščejo na nepravem kraju. Če ponoči iščejo WC, jim pustimo luč, da gredo v smer svetlobe, tako preprečimo padce in zlome.

Mnogi bolniki se ne prepoznajo v ogledalu, in to jih vznemirja. Nekaterim pa lahko opazovanje v ogledalu pomeni zaposlitev.

Ni pogosto, da bi bolniki z demenco opozarjali, da imajo težave, pogosteje se jim zdi, da so oni zdravi, da pa jim drugi kradejo, zato jih je težko spraviti k zdravniku.

Pogoste so tudi težave s presojo in z abstraktnim mišljenjem. Človek, ki je vse življenje varčeval, npr. kupuje stvari, ki jih ne potrebuje, zato je lahek plen za razne prodajalce, ki hodijo od hiše do hiše. Zlahka se ga da prepričati v nakup, ker nima občutka za denar.

Posebna oblika demence so tudi osebnostne spremembe, pa tudi spremembe vedenja in razpoloženja, čeprav je tipičen znak pozabljivost. Ta je »kriva« tudi za pogoste obtožbe in sumničenja bolnikov, da so žrtve krad. Ljudje z demenco mnogokrat založijo denar, ker ga ne najdejo, si razlagajo, da jim ga je nekdo vzel, najpogosteje pa obtožijo zaposlene v domovih za ostarele ali svojce. Ker se ti najbolj trudijo okrog bolnikov, jih takšne obtožbe zelo prizadenejo.

Raziskave so pokazale, da je za bolnike najpomembnejše, da niso depresivni, da jim ni tesnobno in niso napeti. Depresija namreč zelo poslabša njihovo življenje. Zato je pomembno, da takšni bolniki pravi čas pridejo k zdravniku, saj je depresijo mogoče uspešno zdraviti.

Demenca (za zdaj še) ni ozdravljiva, se pa da težave lajšati

Tudi demenco se da zdraviti (uspešneje v zgodnjih fazah), pravzaprav se da težave le lajšati, bolezní namreč ni mogoče ozdraviti. Težava je, če bolnik noče k zdravniku (nevrologu ali psihi-

atru), ker pravi, da »ni nor«. Zato je pomembna odločenost svojcev. Bolezen napreduje, pri nekaterih hitreje, pri drugih počasneje. Šele ko gledamo nazaj, opazimo njen potek. Demenca se namreč začne postopoma. Bolnika je načeloma, v skladu z njegovimi zmožnostmi, treba vključevati v dejavnosti. Če ostane pasiven, bolezen napreduje hitreje.

Svojci, ki skrbijo za bolnike z demenco doma, so zelo obremenjeni, tudi depresivni. Prizadene jih tudi t. i. psihološka smrt, ko bolnik ne prepozna več svojcev, ko je bolnik sicer živ, mi za njega pa ne več. Zato je pomembna pomoč svojcem, pomembno je, da se ti o bolezni seznajajo iz strokovne literature, da vedo, kaj vse se lahko zgodi. Svojo vlogo odigra tudi Spominčica, društvo za pomoč pri demenci. Skupin za samopomoč je v Sloveniji že dvanajst, na Koroškem jih še ni.

In kako preprečiti demenco? Kar dvesto bolezni se lahko konča z demenco. Najpogosteje pa je posledica okvare možganov, kapi in Alzheimerjeve bolezni. Za demenco zboli več žensk, saj te tudi živijo dlje kot moški. S starostjo se delež ljudi z demenco zelo povečuje. Medtem ko je pri 65. letih dementen le en odstotek prebivalstva, ga je pri 70. letih starosti že dva odstotka, po vsakih petih letih starosti se odstotek podvoji ... Strokovnjaki pričakujejo, da bo demence več tudi v Sloveniji, saj se življenjska doba podaljšuje.

Večina vzrokov za demenco ni dednih, če seveda izvajamo tiste, da ima nekdo »dobre« gene, da bo dolgo živel (s starostjo še namreč število obolelih za demenco veča). Verjetnost obolevnosti za demenco zmanjšamo, če zredciramo dejavnike tveganja za kap (visok krvni pritisk, holesterol, sladkorna bolezen, premalo gibanja ipd.). Omenjeni dejavniki tveganja povečajo tudi tveganje za Alzheimerjevo bolezen.

A. Č., zapis po predavanju dr. Aleša Kogoja

Vse več avtomatskih električnih defibrilatorjev na Koroškem

Na Koroškem je zdaj nameščenih 21 javno dostopnih avtomatskih električnih defibrilatorjev (AED), še devet pa jih imajo v zdravstvenih domovih. V Črni na Koroškem sta AED nameščena v Centru za usposabljanje, delo in varstvo ter v poslovalnici Nove ljubljanske banke (NLB). Tudi v Mežici in na Prevaljah sta AED v enoti NLB, vendar sta dostopna samo z uporabo kartice BA. Na Prevaljah imajo AED še v Domu starejših Na Fari, podjetju Lek pri vratarju in v mobilni enoti Gorske reševalne službe (GRS). Na Lešah so za namestitev AED izbrali osnovno šolo, medtem ko so ti aparati na Ravnah na Koroškem na razpolago v Športnem zavodu Ravne (v času odprtosti zavoda) ter v prodajalnah Inter diskont, Tuš in Mercator (v času odprtosti centra). V Slovenj Gradcu so AED v hotelu Vabo in Mercator centru ter v Mo-

bitel centru v Katici (zadnja dva sta dostopna v času odprtosti trgovine), v Dravogradu pa je AED nameščen v NLB ter v zdravstvenem domu. V Radljah ob Dravi imajo AED v Domu starejših in v mobilni enoti GRS, v Kotljah pa je postavljen v nezaklenjeno omarico na zunanjo steno pri pošti. V Šmartnem pri Slovenj Gradcu je AED nameščen pri gasilskem domu. Z AED razpolagajo tudi v zdravstvenih domovih v Dravogradu, Slovenj Gradcu, Mislinji, na Muti, v Vuzenici, Podvelki in v Ribnici na Pohorju. Imajo ga tudi Zasebna ambulanta Osojnik Ravne, ZZV Ravne in Medicinski center Jezernik Slovenj Gradec. AED je kupila tudi družba Petrol Energetika z Raven. Kmalu bodo AED dobili še v Libeličah.

A. Č.

POROČILA

Intervencije PGE Koroškega gasilskega zavoda v decembru

Na ZGO-ju

4. 12. 2008 so poklicni gasilci v kovačnici Metala Ravne merili koncentracijo oljnih hlapov, 5. 12. 2008 so posredovali pri delovni nesreči v Opremi Ravne, 12. 12. 2008 so po vklopu javljalnika za nivo vode pregledali proizvodne prostore v valjarni Metala Ravne, 15. 12. 2008 so črpali vodo v valjarni Metala Ravne, 16. 12. 2008 so po vklopu javljalnika požara pregledali proizvodne prostore Sistemske tehnike, 16. 12. 2008 so ob 12. uri ter ob 15.16 po vklopu javljalnika vode pregledali proizvodne prostore v valjarni Metala Ravne, 17. 12. 2008 so sodelovali pri nujenju prve pomoči in prevozu obolelega delavca Sistemske tehnike, 21. 11. 2008 so po vklopu javljalnika požara pregledali proizvodne prostore Sistemske tehnike, 22. 12. in 28. 12. 2008 so sodelovali pri nujenju prve pomoči in prevozu obolelega delavca Ter-

momehanike, 29. 12., 30. in 31. 12. 2008 so po vklopu javljalnika požara pregledali proizvodne prostore Metala Ravne.

Druga pomoč in intervencije

1. 12. 2008 so poklicni gasilci s ceste Čečovje-Šrotnek odstranili podrto drevo in telefonski kabel, 5. 12. 2008 so policistom omogočili vstop v župnišče v Kotljah, 12. 12. 2008 so na Čečovju pomagali občanu pri vstopu v stanovanje, 16. 12. 2008 so posredovali po onesnaženju potočka Suhodolnica v Starem trgu, 17. 12. 2008 so gasili dimniški požar na Prevaljah, 24. 12. 2008 so gasili goreče vozilo v Slovenj Gradcu, 25. 12. 2008 so ukrepali ob onesnaženju Suhodolnice v Podgorju pri Slovenj Gradcu.

Direktor: Roman Lupuh, dipl. org.-men.

Kadrovska gibanja v novembru

FLUKTUACIJA

Sklenitve delovnega razmerja

Za določen čas so zaposlili dva nova sodelavca v Sistemske tehnike, v SŽ-Opremi Ravne pa imajo tri nove sodelavce za določen čas. V Strojih imajo novega sodelavca za določen čas in pripravnik. V drugih družbah ni bilo sprememb.

Prekinitve delovnega razmerja

V podjetju Stroji se je upokojil sodelavec, v SŽ-

Opremi Ravne pa so zabeležili eno sporazumno prekinitev pogodbe o zaposlitvi. V drugih družbah ni bilo sprememb.

Pripis: Objavljamo podatke le za družbe, ki še naročajo Informativni fužinar.

Po podatkih kadrovskih oddelkov podjetij povzela A. Č.

Informativni fužinar, št. 1, januar 2009. Glasilo družb, nastalih iz Železarne Ravne. ISSN: C500-0572.

Založnik: Fužinar Ravne, d. o. o., Koroška cesta 14, 2390 Ravne na Koroškem.

Uredništvo: glavna in odgovorna urednica mag. Andreja Čibron - Kodrin, lektor Miran Kodrin, prof.

Tel.: (02) 870 6441. Faks: (02) 82 23 013. Elektronski naslov: andreja.cibron@metalaravne.com.

Prelom in tisk: ZIP center, d. o. o., Koroška cesta 14, 2390 Ravne na Koroškem. Naklada: 790 izvodov.

Objavljenih prispevkov ni dovoljeno kakorkoli ponatisniti brez pisnega dovoljenja uredništva.

DRUŽBA ŠTEVILO ZAPOSLENIH 30. 11. 2008

PETROL ENERGETIKA	133
RAVNE	95
ŠTORE	38
TRANSKOR	44
T. K. RAVNE	2
KOROŠKI GASILSKI ZAVOD	14
SLOREST (ZGO Ravne)	29
SISTEMSKA TEHNIKA	259
SISTEMSKA TEHNIKA ARMAS	17
STROJI	116
SŽ-OPREMA RAVNE	140

RAZVEDRILO

Svetovni književniki v premetankah

Navodilo: Iz desetih izjav lahko s prestavljanjem črk v poudarjenih besedah dobite imena in priimke besednih ustvarjalcev.

1. Bistroumni **VETERANEC**, utelešeni **IDEAL** humanosti, ki se mu **VSE** ponesreči, je podoben prozor-nemu **SMARAGDU**.
2. Osvajalec ženskih **SRC** ve, kam pes **TACO** moli, kadar mu v ušesih odzvanja **REFREN**: »Ti nisi mož, ti si **CAPA**.«
3. **TRUME** pesnikov so se pridružile novemu gibanju, saj je kupčevanje z mrtvimi **TRHLINA** krščanskih vrednot.
4. Ustvarjalnega vetra daj mi, **EOL**, da bom koval nesmrtno **RIME** o posebnejih vseh sort.
5. Ob srečanju z brhko lepotico sem – **MIL**, **VRATOLOMEN** mladenič brez **VEČJIH** ljubezenskih izkušenj – zardel kakor jesenski **RUJ**.
6. **UDARNE** besede so kar vrele z jezika, ko sem – **PESNIK VESELJAŠKE** narave – zapuščal vinski **GRIČ**.
7. **PODLAGA** mojega pisanja ni **REALEN** svet, pač pa je domišljjsko podzavestno sanjarjenje.
8. Včasih leži cel roman v **ENIH** samih pristrčnih, **HECNIH** in nagajivih očeh, kar daje romantični **ERI** zaljubljenosti poseben draž.
9. **VREDNO** posnemanja – pravi **KAVALIRJI** ostajajo **VEČNI** mladeniči.
10. Na **UHO** mi je prišlo, da so me politični **TRGOVCI** pustili na cedilu.

Miran Kodrin

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

Rešitve:
 1. MIGUEL DE CERVANTES
 2. FRANCESCO PETRARCA
 3. MARTIN LUTHER
 4. MOLIÈRE
 5. MIHAIL JURJEVIČ
 LERMONTOV
 6. ALEKSANDER SERGEJEVIČ
 PUŠKIN
 7. EDGAR ALLAN POE
 8. HEINRICH HEINE
 9. IVAN ANDREJEVIČ KRILOV
 10. VICTOR HUGO